SWEDISH ECONOMIC FORUM REPORT 2013

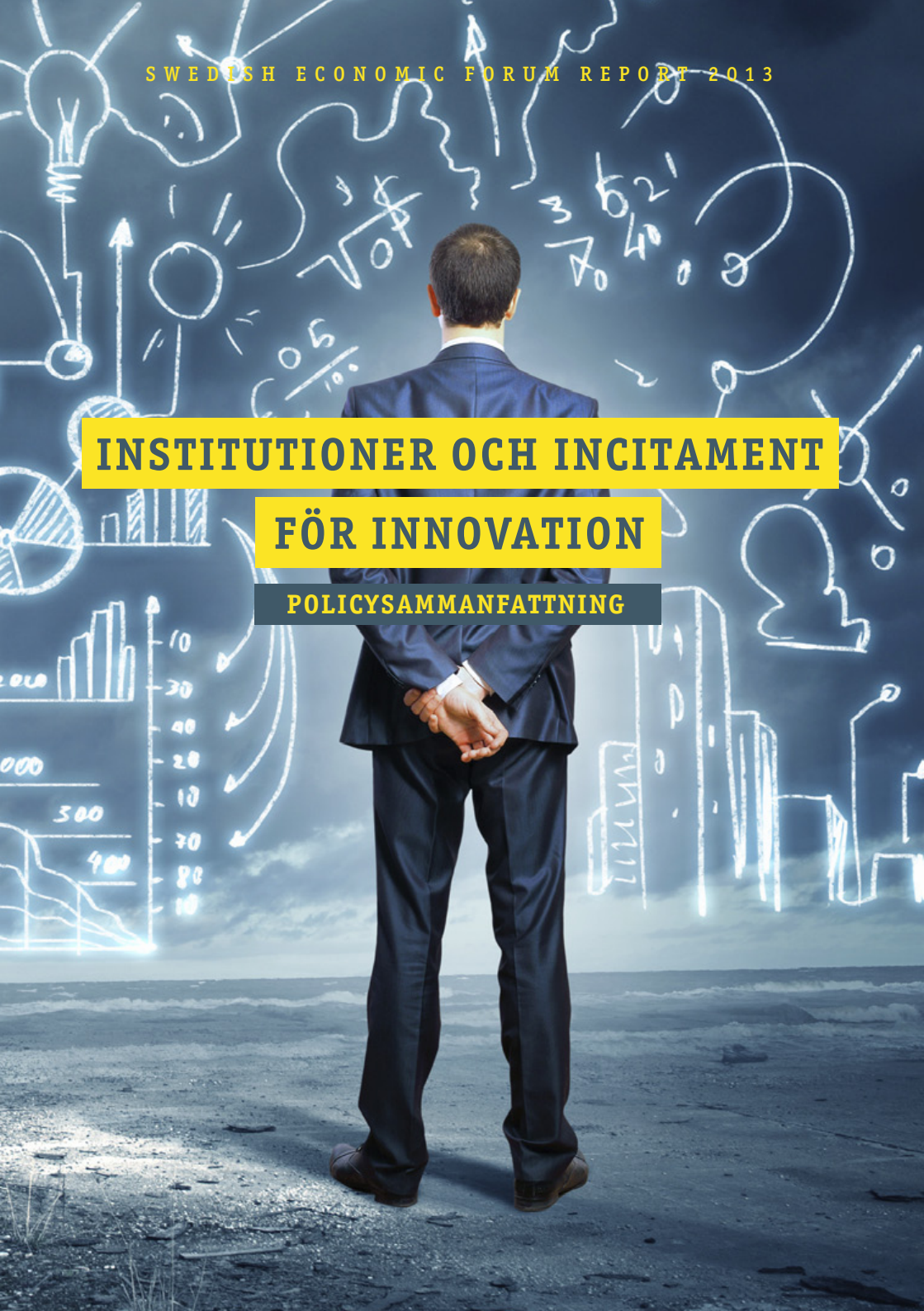

INSTITUTIONER OCH INCITAMENT FÖR INNOVATION

POLICYSAMMANFATTNING

© Entreprenörskapsforum, 2013
Foto:, iStockphoto
Grafisk form och produktion:Entreprenörskapsforum
Tryck: Örebro universitet

INSTITUTIONER OCH INCITAMENT FÖR INNOVATION

Behovet av ett innovationspolitiskt ramverk

Kombinationen av framgångsrika entreprenörer som mobiliserar resurser, från såväl forskning som företagsbyggande, för att lösa komplexa problem är en viktig väg till Sveriges framgång.

Genom att kombinera, utnyttja och utveckla ny kunskap är entreprenören en nyckelfaktor för att möta både lokala och globala framtida utmaningar. Därför är det avgörande att entreprenörskapskompetensen tas till vara och att experiment och nytänkande, men också misslyckande, tillåts.

I årets Swedish Economic Forum Report fokuseras på just institutioner, lagar och regelverk som främjar ett produktivt entreprenörskap och hållbar framtida ekonomisk utveckling. Rapporten bygger på studier som genomförts i forskningsprojektet Entreprenörskapets ekonomi, finansierat av Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelser.

Idag råder konsensus om ståndpunkten att bra institutioner är grundläggande för tillväxt och framgång. Detta innebär inte att vi vet hur ett land ska göra för att bli mer framgångsrikt. Att peka ut de institutionella faktorer som är avgörande är en grannlaga uppgift.

Varje land har en egen unik kombination av formella och informella institutioner som vuxit fram över tid. Följer vi den politiska diskussionen, i de flesta länder, är det uppenbart att människor är bekymrade över just det egna landets komparativa svagheter. Det är lockande att leta efter ett land som presterar väl inom just det ”problemområdet” man oroar sig för och argumentera för att en viss institutionell faktor är avgörande och därför bör importeras.

Trots svårigheten att imitera eller importera färdiga institutioner från andra länder finns ett utrymme att lära, ta till sig och anpassa. I en jämförelse med USA, är slutsatsen att Sveriges ekonomi reformerats kraftfullt de senaste tjugo åren, men att vissa områden behöver stärkas. Framför allt behövs ett långsiktigt och trovärdigt innovationspolitiskt ramverk (Figur 1).

FIGUR 1: ETT RAMVERK FÖR INNOVATIONSPOLITIKEN – 10 TESER

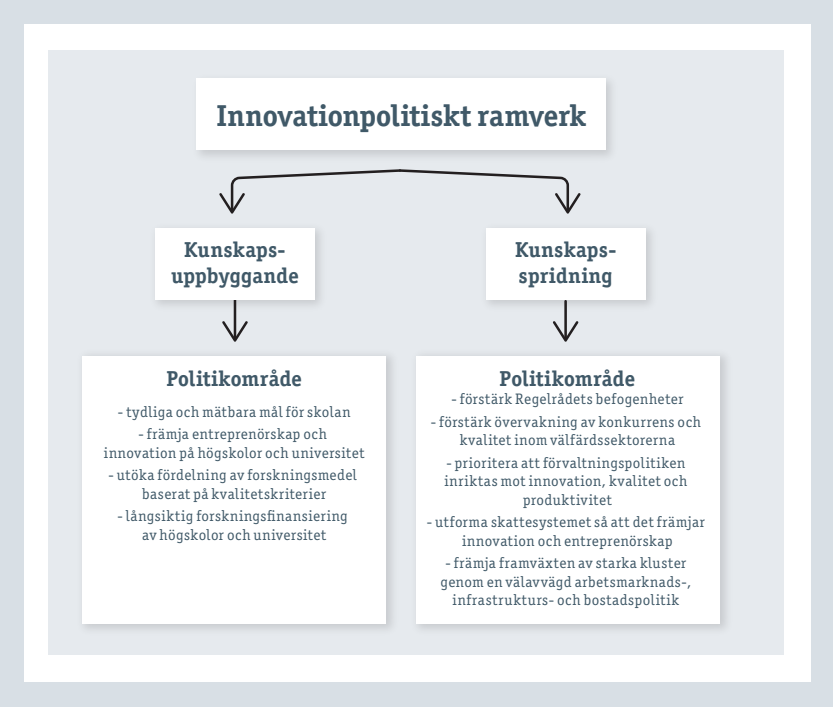

Entreprenörskap kan med fördel betraktas som en egen produktionsfaktor. Entreprenören ”skapar” ofta företagets kapital genom att investera i materiella tillgångar och bygga upp icke-materiella tillgångar. Entreprenören måste därför belönas för både ansträngning och för att företagets avkastning återinvesteras i företaget, snarare än för att betalas ut till ägaren. Detta styrs av institutionernas – lagar och regelverk – utformning.

Institutionella vägval för Sverige

Rapporten inleds med en genomgång av *Pontus Braunerhjelm* och *Magnus Henrekson* av den ekonomiska politiken och de institutionella förändringar som ägt rum i Sverige under de senaste decennierna och ställer dessa i jämförelse med den parallella utvecklingen i USA. Enligt författarna har Sveriges ekonomi reformerats kraftfullt under de senaste tjugo åren, men flera områden behöver fortfarande stärkas. Framförallt efterlyser Braunerhjelm och Henrekson ett trovärdigt och långsiktigt innovationspolitiskt ramverk.

I kapitel 2 presenterar *Joacim Tåg* en översikt om sambanden mellan riskkapitalinvesteringar och det institutionella ramverket och en fallstudie över utvecklingen av riskkapitalmarknaden i USA och Sverige. I kapitlet görs en genomgång av tre institutionella faktorer som kan tänkas ha påverkat den senare utvecklingen av riskkapitalmarknaden i Sverige jämfört med USA: de finansiella marknaderna, skattepolitiken, och arbetsmarknadsregleringar.

Staten har spelat en betydande roll i utvecklingen av en svensk riskkapitalmarknad. Med hjälp av avreglering av finansmarknaderna och aktiva statliga åtgärder har den svenska riskkapitalmarknaden utvecklats snabbt under de senaste två årtiondena och är i dagens läge en av de tio mest aktiva.

I *Martin Anderssons* kapitel läggs fokus på de nya tillväxtföretagen och främst på de sk avknoppningsföretagen (företag som uppstår genom att anställda väljer att lämna en anställning för att starta företag). När det gäller att växa och bli ekonomiskt framgångrika klarar sig de svenska avknoppningsföretagen väl i jämförelse med andra företag – 75 procent överlevde de första två åren, för övriga nystartade företag var motsvarande andel 50 procent. Ett scenario som också stämmer väl överens med utvecklingen i andra länder. Forskningen visar tydligt på vikten av näringslivserfarenhet och utbildning som framgångsfaktorer.

Författaren visar också på det viktiga samspel som finns mellan nya tillväxtföretag och de etablerade företagen – de senare utgör betydande plantskolor för nya företag. Förutsättningarna för nya snabbväxande svenska företag hänger ihop med vår förmåga att behålla och attrahera de stora kunskaps- och teknikintensiva multinationella företagen.

Hur ekonomiskt lyckosamt är det akademiska entreprenörskapet? I *Anders Broströms* kapitel presenteras en studie av universitetsanställda med en doktorsutbildning som valt att lämna den akademiska världen för att starta företag. Unika inkomstdata används i studien som inte bara beaktar löneinkomster utan hela den ekonomiska avkastningen som t ex reavinster vid en försäljning.

Studien visar att de få akademiker väljer att bli företagare sällan lyckas väl i ekonomiska mått mätt. Av de 19 171 akademiker i studien valde 478 att prova lyckan som entreprenör (betydligt färre än befolkningen som helhet). 60 procent försvann redan två år efter starten (se figur 2). För den genomsnittlige forskaren har inkomsten inte höjts medan risken för inkomstbortfall varit betydande. I endast fyra fall kan ett betydande ekonomiskt utfall konstateras.

FIGUR 2: ANDEL SOM FÖRBLIR AKTIVA FÖRETAGARE, 1-8 ÅR EFTER ÖVERGÅNG FRÅN ANSTÄLLNING VID UNIVERSITET ELLER HÖGSKOLA

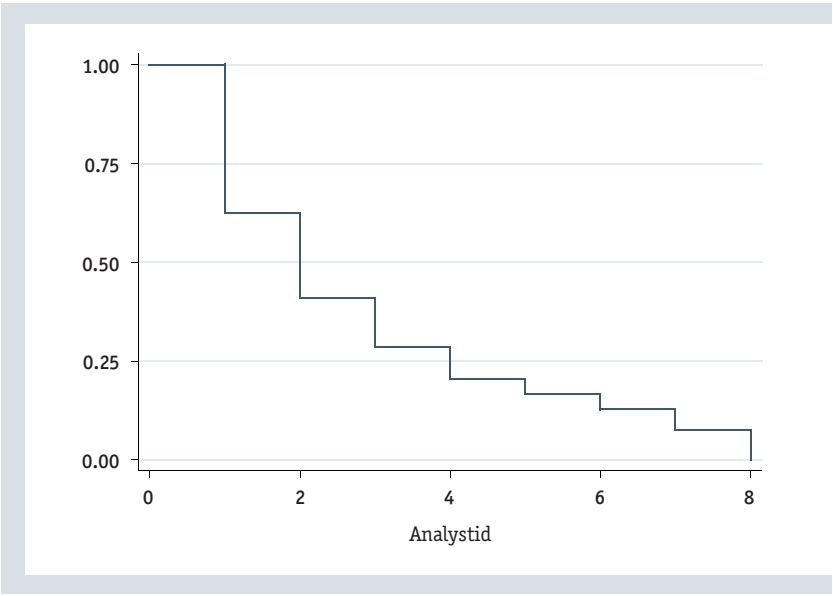

Utifrån resultaten drar författaren slutsatsen att den kritiska punkten handlar om att underlätta forskningskommersialiering genom att skapa förutsättningar

för samarbete mellan forskare och entreprenörer dvs en kommersialisering utan att forskaren i första hand behöver ta klivet över till att bli företagare.

Tino Sanandajis kapitel fokuserar på det högpresterande entreprenörskapet – definierat som entreprenörer som byggt upp en miljardförmögenhet. Existerande studier tenderar att fokusera på egenföretagare – individer som var och en generellt har liten ekonomisk påverkan. Egenföretagare har i regel inga eller få anställda och säger sig ofta vara ointresserade av tillväxt och innovation. Utifrån denna observation hävdas att det inte är uppenbart att egenföretagande bör användas som ett empiriskt mått på innovativt entreprenörskap.

Miljardärentreprenörer utgör en liten grupp som dock är oproportionerligt viktig. Denna grupp jämförs här med andelen egenföretagare i 130 länder. Studien visar att institutioner och policys påverkan på företagande inte är entydig. Den politik som leder till fler högpresterande entreprenörskap sammanfaller inte nödvändigtvis med den som leder till en hög andel egenföretagare.

I *Per Thulins* bidrag studeras hur sysselsättningsförändringar genom etableringar av nya verksamheter påverkar en regions totala sysselsättning. Resultaten visar att vid en lokalisering av ett företag i en region bidrar i snitt varje nytt jobb till ytterligare 0,4-0,8 jobb. Effekten varierar beroende på vilken typ av företag som etableras. I kapitlet visas att sysselsättningseffekterna är särskilt stora när nya företag etableras inom mer avancerade verksamheter som kräver högutbildad arbetskraft. Ett nytt arbetstillfälle för en högutbildad genererar på sikt tre nya jobb i Sverige inom den lokala sektorn.

Effekten är betydligt mindre än i USA, vilket förklaras med Sveriges mindre lönespridning, lägre arbetskraftsrörlighet och mer generösa ersättningar vid arbetslöshet, som kan innebära att arbetsutbudet mindre priskänsligt.

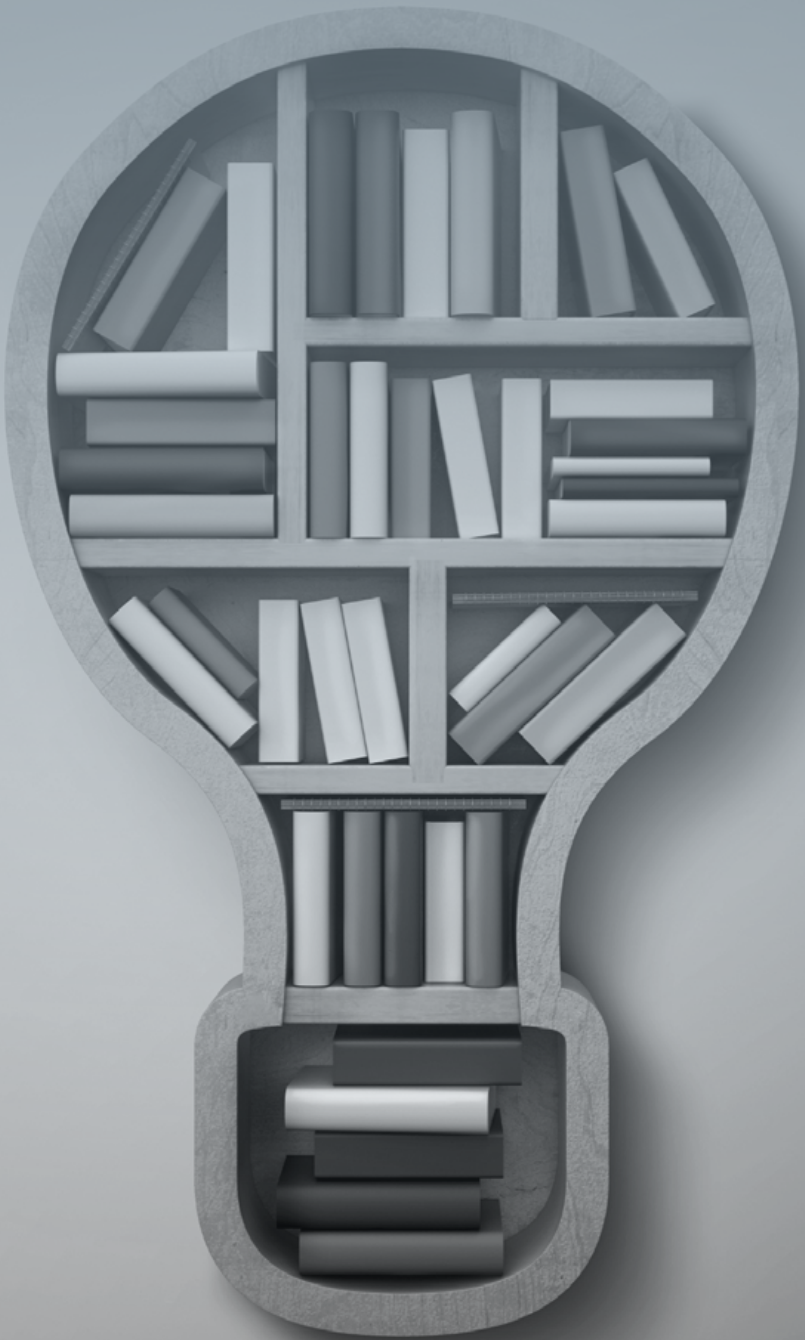

Fem policyområden för framtiden

De policyslutsatser som lyfts fram i rapportens olika kapitel kan sammanfattas under följande fem rubriker:

- *Riskkapital*
- *Skatter*
- *Arbetsmarknad*
- *Kluster, regleringar och företagsstöd*
- *Forskning och innovation*

Riskkapital

- En väl fungerande riskkapitalmarknad stöds bäst genom en väl utformad och högkvalitativ legal miljö (avtalsrätt, skatteregler, arbetsrättslagstiftning, etc). Effektiva kontrakt som kan upprätthållas är en avgörande faktor för en fungerande riskkapitalmarknad.
- Tillgång till effektiva aktiemarknader som ger möjlighet till avyttringar genom börsnotering är en nödvändig förutsättning.
- Statligt finansierade riskkapitalfonder kan aldrig kompensera för effekten av institutioner som förhindrar framväxten av privat riskkapital. Däremot kan de i vissa skeden ha en kompletterande effekt.
- Skattetransparenta juridiska personer, som stora internationella investerare är bekväma med, bör introduceras i Sverige.
- Ett starkt patent- och varumärkesskydd är likaså av avgörande betydelse och måste stå i samklang med en effektiv konkurrenspolitik, en aspekt som ofta förbises.

Skatter

På skatteområdet har en rad viktiga reformer genomförts under de senaste åren. Generellt har dock entreprenörskapsperspektivet kommit i skymundan, även om bolagsskattesänkningen är ett steg i rätt riktning. En översyn över hela skattesystemet syns allt mer angelägen.

- I en global konkurrens beskattningen av företag, entreprenörer eller andra skattebaser inte avvika i någon större grad från omvärldens.
- Det av yttersta vikt att skatterna är likformiga mellan olika subjekt: det är inte rimligt att ett mindre lokalt företag har en betydligt hårdare beskattning än ett globalt etablerat företag. Det riskerar hämma såväl viljan att starta företag som att få dessa företag att växa.

- Kapitalskatterna bör sänkas för att främja investeringar.
- Beskattningen av personaloptioner är avskräckande höga i Sverige vilket förhindrar att de används som ett instrument att uppnå innovation och tillväxt.

Arbetsmarknad

En flexibel arbetsmarknad är ett nödvändigt villkor för entreprenörskapet. Också på detta område har betydande reformer genomförts under de senaste decennierna. Utan en flexibel arbetsmarknad riskerar andra ekonomisk-politiska reformer inte få den avsedda effekten.

- Rörlighet på arbetsmarknaden en viktig förutsättning för att nya företag ska knoppas av från existerande och att riskkapitalfinansierade företag ska få tillgång till rätt kompetens.
- Avknoppningsföretag förutsätter frivillig rörlighet på arbetsmarknader, att individer med anställning väljer att lämna sin ”trygga” tillvaro.
- Arbetsmarknadsregleringar ökar de förväntade kostnaderna av att grunda och låta företag växa, vilket påverkar riskkapitalmarknaderna och ökar trösklarna för entreprenörskap.
- Rörlighet ställer i sin tur krav på en fungerande bostads- och infrastrukturpolitik. En högre grad av portabilitet i trygghetssystemen bör eftersträvas.
- Generellt får inte arbetsmarknadsregleringar bidra till att öka kostnaderna för småföretag att anställa eller säga upp personal.

Kluster, regleringar och företagsstöd

Framväxten av dynamiska kluster är avhängigt förmågan att attrahera nyetableringar av både inhemska och utländska företag, vilket i sin tur påverkas de politikområden som nämnts ovan. Ur både ett innovations- och sysselsättningsperspektiv är kunskapsintensiva och nyskapande företag av särskild vikt för framtida tillväxt.

- En politik för innovation och sysselsättning genom nya och snabbväxande företag måste beakta samspelet mellan nya och etablerade företag, särskilt den roll de stora etablerade företagen spelar som plantskolor, avknoppningsbaser och magneter för andra företag.
- Det finns en risk med att ensidigt rikta insatser mot mindre och nya företag, t ex i form av inkubatorer och småföretagsnätverk. Det generella

näringslivsklimatet som påverkar miljön för stora etablerade företag såväl som nya unga är avgörande.

- Hellre än att fokusera på småföretag och kompensera dem för deras ogynnsamma position – ett vanligt syfte med många näringspolitiska insatser de senaste årtiondena – bör åtgärder inriktas mot att etablera ett ramverk som främjar en dynamisk ekonomi, vilket i sin tur främjar entreprenörskap med tillväxtpotential och därmed stor sysselsättningsskapande förmåga.
- Identifiera de åtgärder och reformer som underlättar etableringar av nya entreprenörsdrivna företag och skapar en god miljö för att nya företag såväl som befintliga företag ska kunna växa och nå sin fulla potential.

Forskning och innovation

Forskning, framtagandet av ny kunskap, är en centralt viktig komponent i att utveckla en innovations- och tillväxtdriven ekonomi. Betydelsen av universitetens utveckling och statliga satsningar på forskning och utveckling, som genererar upptäckter med kommersialiseringspotential kan inte nog betonas.

- Trots forskningens kommersiella potential är det orealistiskt att forskarna själva ska bli entreprenörer, med några få undantag.
- Samspelet med existerande företag och entreprenörer är den kritiska punkten, att underlätta forskningskommersialiering genom att skapa förutsättningar för samarbete mellan forskare och entreprenörer. Ett samspel där forskaren och företagaren har olika men kompletterande roller i företaget.
- Ekonomiska incitament bör utformas som stödjer universitet och högskolor i sitt arbete att etablera bättre kontaktytor till näringslivet.
- Uppmärksamhet bör riktas mot studenter som framtidens entreprenörer. Entreprenöriella inslag bör i högre grad ingå i utbildningen och entreprenöriella framgångar premieras.
- Sysselsättningseffekterna är särskilt stora inom avancerade verksamheter som kräver högutbildad arbetskraft. Ett nytt arbetstillfälle för en högutbildad genererar på sikt tre nya jobb i Sverige inom den lokala sektorn.

Entreprenörskapets betydelse kan inte underskattas

Sammanfattningsvis är det avgörande att entreprenörskaps- och innovationspolitiken bereds utifrån ett helhetsperspektiv. Reformer inom ett policyområde riskerar att lämna få eller inga spår om det bromsas av kvarstående hinder inom ett annat policyområde. Regleringar på arbetsmarknaden kan neutralisera t ex ett skattesystem som är utformat för att främja entreprenörskap och innovation. Helhetens, eller ramverkets, utformning styr de slutliga utfallet.

Det bör påpekas att entreprenören givetvis inte är den ende aktören som påverkar ekonomisk framgång. Framgångsrika entreprenörer är beroende av en stödstruktur, som består av ett antal kompletterande aktörer – offentliga och privata – som påverkar försörjningen av humankapital och industrialister, väl fungerande andrahandsmarknader, rättssäkerhet, tillit och transaktionskostnader.

Ett fokus på entreprenörer får inte leda till ett åsidosättande av andra faktorer nödvändiga för en blomstrande ekonomi. Ändå, entreprenörskap är avgörande; en brist på entreprenörer kan inte fullt ut ersättas av ett stort utbud av högutbildad arbetskraft eller en aldrig så väl fungerande kapitalmarknad.

Ta del av rapporten i sin helhet på följande länk:
www.entreprenorskapsforum.se/publikationer/sefr

OM FÖRFATTARNA

PONTUS BRAUNERHJELM

VD för Entreprenörskapsforum och professor i nationalekonomi vid KTH. Han var tidigare huvudsekreterare i regeringens Globaliseringsråd. Under många år har han forskat kring frågor rörande entreprenörskap, innovation och småföretag samt deras betydelse för industriell dynamik och ekonomisk tillväxt.

MARTIN ANDERSSON

Professor vid CIRCLE, Lunds universitet och vid Blekinge Tekniska Högskola, BTH. Hans forskning fokuserar på länkar mellan plats, innovation och handel. Det lokala och internationella entreprenörskapet är en viktig aspekt inom detta forskningsfält. Han har publicerat ett flertal artiklar om dessa frågor i ledande vetenskapliga tidskrifter.

ANDERS BROSTRÖM

Verksam vid CESIS och vid Institutionen för industriell ekonomi och organisation, KTH. Som forskare är han inriktad mot analys av kunskapsproduktion och kunskapsöverföring. För närvarande intresserar han sig särskilt för vilka betydelser erfarenheter från högre utbildning och forskarutbildning har för entreprenörskap och för frågor kring akademisk organisation och karriärdynamik. Anders är sedan 2010 projektledare för forskningspolitiskt arbete inom Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA).

MAGNUS HENREKSON

Professor och vd för Institutet för Näringslivsforskning (IFN). Han var tom 2009 innehavare av Jacob Wallenbergs forskningsprofessur vid Nationalekonomiska institutionen på Handelshögskolan i Stockholm. Han forskar huvudsakligen om entreprenörskapets ekonomi. Han disputerade år 1990 vid Göteborgs universitet. Förutom rent akademiska meriter har Magnus Henrekson erfarenhet från internationell banking samt som rådgivare, styrelseledamot och föredragshållare i såväl näringslivet som i den offentliga sektorn.

TINO SANANDAJI

Forskare i nationalekonomi vid Institutet för Näringslivsforskning. Han har civilekonomexamen från Handelshögskolan i Stockholm och doktorerade vid University of Chicago år 2011. Han forskar huvudsakligen om skatter samt om entreprenörskapets ekonomi och är även aktiv i samhällsdebatten.

PER THULIN

Ekonomie doktor och verksam vid Entreprenörskapsforum i Stockholm, KTH Kungliga Tekniska Högskolan och CESIS (Centre of Excellence for Science and Innovation Studies). Han forskar huvudsakligen inom entreprenörskap och betydelsen av rörlighet på arbetsmarknaden samt om frågor som rör urban och regional ekonomi. Per Thulin har publicerats i bl a *Annals of Regional Science, Industrial and Corporate Change, Journal of Entrepreneurship and Public Policy och Journal of Industry, Competition and Trade.*

JOACIM TÅG

Ekonomie doktor i nationalekonomi och forskar om hur de globala finansmarknaderna påverkar företagen och samhället. Hans fokus ligger på ägarfrågor, entreprenörskap, och riskkapital. Joacim disputerade 2008 från Svenska Handelshögskolan i Helsingfors och började på IFN samma år. Joacim har undervisat i företagsfinansiering på Handelshögskolan i Stockholm, varit gästforskare på New York University, och är programchef för forskningsprogrammet Globaliseringen och företagen.

Bill Gates och Microsoft, Steve Jobs och Apple, Sam Walton och Walmart, bröderna Rausing och Tetrapak, Ingvar Kamprad och IKEA, Stefan Persson och H&M. I modern ekonomisk historia går det inte att förbise entreprenörens centrala roll i den samhällsekonomiska utvecklingen. Kan förmågan att utveckla, kommersialisera och tillämpa ny kunskap förbättras genom institutionernas utformning?

Årets Swedish Economic Forum Report fokuserar på institutioner, lagar och regelverk som främjar ett produktivt entreprenörskap och en uthållig ekonomisk tillväxt.

Entreprenörskapsforum presenterar för femte året i rad en forskningspublikation i anslutning till konferensen Swedish Economic Forum. Rapportserien bidrar till att fördjupa samhällsdebatten genom djuplodande analyser och policyrekommendationer. Analyserna har ett entreprenörskaps-, småföretags- och innovationsfokus kopplat till samhällsekonomiska effekter.

Författarna till Swedish Economic Forum Report 2013 är Martin Andersson, professor Lunds universitet, Pontus Braunerhjelm (red.), vd Entreprenörskapsforum och professor KTH, Anders Broström, tekn dr KTH, Magnus Henrekson, vd och professor IFN, Tino Sanandaji, ekon dr IFN, Per Thulin, ekon dr Entreprenörskapsforum och KTH och Joacim Tåg, ekon dr IFN.

ENTREPRENÖRSKAPS FORUM

WWW.ENTREPRENORSKAPSFORUM.SE